

NGO's jagen op pesticiden uit land- en tuinbouw

Steeds meer NGO's verleggen hun pijlen naar pesticiden als veroorzaker van schade aan natuur en volksgezondheid. NGO's onderzochten natuurgebieden, particuliere tuinen, mensenharen en slaapkamerstof. Staf legde de studies naast elkaar en vergeleek de uitkomsten. Dat levert een onthutsend beeld op. Niet een representatief beeld is het doel, maar zoveel mogelijk toeschrijven aan de land- en tuinbouw.

In 2020 verscheen het rapport van de Drentse actiegroep Meten = Weten. De actiegroep had vegetatiemonsters genomen in vier Drentse natuurgebieden en deze laten onderzoeken op pesticiden. Er werd een scala aan middelen aangetroffen. De beoordeling van de monsteranalyses werd gedaan door de onderzoekers Margriet Mantingh (Mantingh Environment and Pesticides) en Jelmer Buijs (Buijs Agro-Services). Het onderzoek vond plaats op verzoek van Natuurmonumenten.

Op de metingen op zich valt weinig aan te merken. Op de conclusies die eraan worden verbonden des te meer.

Mantingh en Buijs telden de gevonden concentraties van alle pesticiden bij elkaar op en relateerden deze aan de akkerbouwpercelen in de omgeving. De onderzoekers kwamen tot de slotsom dat de totaal-concentraties hoger waren op meetlocaties die dichterbij akkerbouwpercelen liggen. Daarmee suggereerden zij dat een aanzienlijk deel van de aangetroffen pesticiden in de natuur afkomstig zou zijn van boeren in de omgeving.

DRENTSE NATUURGEBIEDEN 2020

De metingen in de Drentse natuurgebieden kregen in 2020 veel media-aandacht. En vervolgens

Steeds meer NGO's nemen tegenwoordig zelf monsters in natuurgebieden om die te laten onderzoeken op pesticiden. De uitkomsten van de studies verschillen te sterk.

Foto: Shutterstock/Wirestock Creators

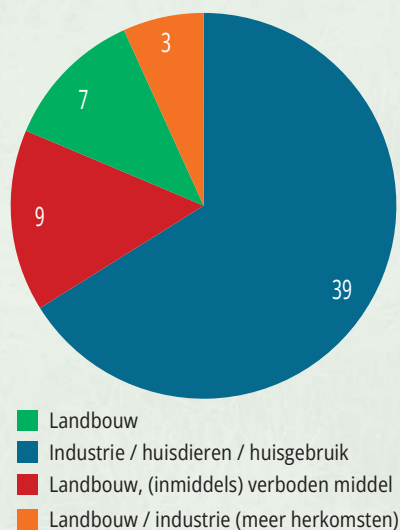
kritiek nadat de Staf-redactie ontdekte dat de onderzoekers allerhande stoffen die niet uit de landbouw afkomstig zijn, tóch relateerden aan de landbouw. Het Staf-artikel 'Natuurmonumenten ziet uitlaatgasen aan voor pesticiden landbouw' leidde ertoe dat ook het RIVM zich boog over de bevindingen. Het RIVM constateerde net als Staf, dat er nogal wat stoffen waren gevonden uit andere bronnen dan de landbouw, zoals de industrie en particulier gebruik. Het is onjuist om die aan de landbouw te relateren.

In figuur 1 staat de gemiddelde hoeveelheid pesticide die op de meetlocaties is aangetroffen. Deze is uitgesplitst naar herkomst. Er werd gemiddeld 59 microgram pesticide per kg droge stof gemeten. Veruit het grootste deel betreft de industriestoffen difenyl, difenylamine en het consumentenproduct DEET. Ook het agrarische gewasbeschermingsmiddel chloorprofam heeft een relatief groot aandeel. Dit middel is inmiddels verboden, maar was nog toegelaten op het moment dat de monsters werden genomen. De metingen vonden plaats in het natuurgebied, op grotere afstand (minimaal 60 meter) van agrarische percelen. In de figuur is te zien dat het aandeel pesticide uit de landbouw beperkt is.

TUINEN NAAST LANDBOUW 2022

In de periode 2018 - 2020 bemonsterde Meten = Weten 15 particuliere tuinen, direct naast landbouwpercelen (de gemiddeld afstand tussen

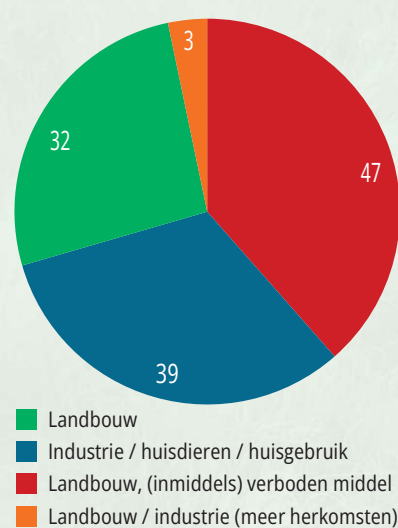
Figuur 1: Hoeveelheid pesticide in vier Drentse natuurgebieden, gemiddeld per meetlocatie (in microgram/kg droge stof) en naar herkomst. Bron: Meten = Weten, Natuurmonumenten, Buijs & Mantingh; 2020.

tuin en landbouwperceel bedroeg 24 meter). In figuur 2 staat hoeveel pesticide er gemiddeld per tuin is gevonden, uitgesplitst naar herkomst. Omdat de tuinen veelal dicht tegen landbouwgebied aanliggen, worden hier logischerwijs meer pesticiden vanuit de landbouw gevonden. Enkele van de gevonden middelen zijn inmiddels verboden maar waren nog toegelaten ten tijde van de monstername. Ongeveer een derde van de gemeten concentratie betreft middelen die vandaag de dag gebruikt worden in de land- en tuinbouw (zie

Figuur 2: Hoeveelheid pesticide in 15 particuliere tuinen in Drenthe, gemiddeld per tuin (in microgram/kg droge stof) en naar herkomst.

Bron: Meten = Weten, Buijs & Mantingh; 2022.

figuur 2).

EIKENBLAD DE PEEL 2024

Werkgroep Behoud de Peel en Buijs Agro-Services zochten naar pesticiden in de Natura-2000 gebieden in de Brabantse en Limburgse Peel. Er werd eikenblad verzameld in Natura 2000-gebieden Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel. De monsters werden onderzocht op pesticiden.

De onderzoekers doen hier hun best zoveel mogelijk stoffen te vinden die afkomstig zijn uit de land- en

Vlinderstichting wil vragen over extreme meetwaarden niet beantwoorden

De Vlinderstichting had extreme hoeveelheden pesticide aangetroffen in Natura 2000-gebieden. Waarschijnlijk kreeg de Vlinderstichting dit pas door nadat er vragen over werden gesteld. Niet alleen door de Staf-redactie, maar ook door enkele agrarische organisaties. De Vlinderstichting dacht aanvankelijk dat het om geringe hoeveelheden zou gaan, en maakte vooral een punt van het grote aantal verschillende soorten. "Hoewel de concentraties van de gevonden middelen over het algemeen laag zijn, baart het zorgen dat er zoveel verschillende middelen op één plek te vinden zijn",

schreef de Vlinderstichting in haar rapport. Residu-expert Jolanda Wijsmuller (Biopesticide Consult) stelt dat de gevonden meetwaarden duiden op bespuitingen. "Dit is zeer onwaarschijnlijk tot onmogelijk in natuurgebieden. Ik weet niet wat er aan de hand is geweest. In het rapport staat duidelijk dat het om milligrammen gaat. Je zou eerder denken dat de niveaus op microgrammen zouden duiden maar dat staat niet in het rapport. De gerapporteerde waarden zijn ongeloofwaardig als deze via contaminatie uit de landbouw zouden moeten komen. Ik heb de cijfers van PAN uit 2024 er ook naast gezet en die laten

hele andere niveaus zien. Ook zijn de stoffen die PAN vindt logischer te verklaren op basis van stoffeigenschappen." Het rapport van de Vlinderstichting staat inmiddels niet meer online. En komt ook niet meer online, laat de stichting via de media weten. Dit vanwege bedreiging van de onderzoeker door een onbekend persoon. Deze had via een anonieme brief aan het thuisadres van de onderzoeker het offline halen van het rapport geëist. De Vlinderstichting grijpt de bedreiging aan om niet meer te willen antwoorden op vragen over het rapport.

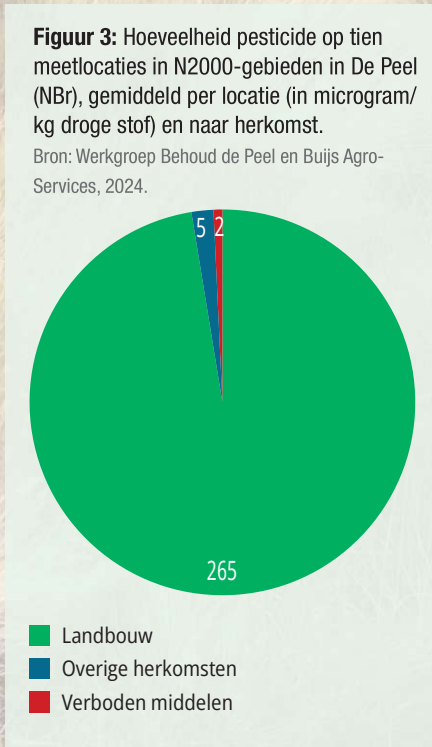
tuinbouw. Relatief veel monsterlocaties worden zo dicht mogelijk bij landbouwpercelen gekozen (zie tabel 1). De monsterplaatsen zijn dan ook niet representatief voor de natuurgebieden. Ook vinden we de industriestoffen die in de Drentse natuurgebieden het hoofdaandeel hadden in de gemeten concentratie en alom aanwezig zijn in het milieu, hier niet terug (zie figuur 3).

VLINDERSTICHTING 2025

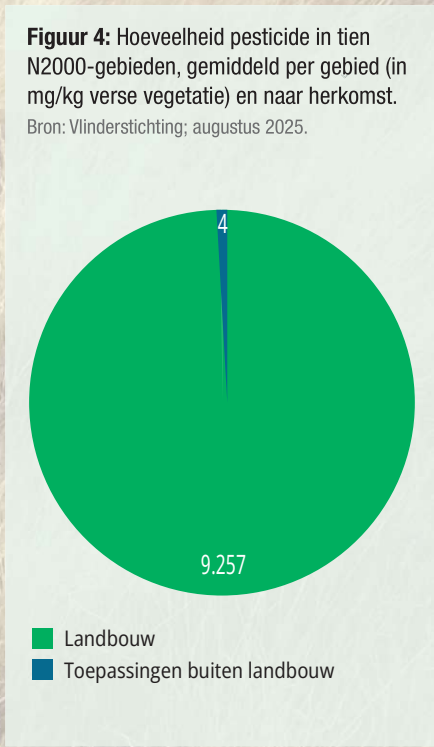
De Vlinderstichting ging tien Natura 2000-gebieden in, om pesticiden te meten. In 2025 werd een rapport gepubliceerd met schrikbarende cijfers. De stichting vindt extreem veel meer pesticide dan Meten = Weten, zoals blijkt uit figuur 4. Opvallend is ook dat de Vlinderstichting vrijwel uitsluitend middelen heeft gevonden die afkomstig zijn uit de land- en tuinbouw. De Vlinderstichting laat desgevraagd weten ook naar pesticiden te hebben gekeken vanuit andere bronnen. Echter, deze zijn nagenoeg niet aangetroffen. Een week na publicatie trekt de Vlinderstichting het rapport in. De reden zou liggen in de bedreiging van de onderzoeker. De Vlinderstichting weigert in te gaan op de extreme meetwaarden. Zie kader voor het vervolg.

ONTHUTSEND BEELD

De studies naar pesticiden in de natuur leveren een onthutsend beeld op. In de eerste studie (2020 Drenthe) werd een breed palet aan pesticiden

aangetroffen in natuurgebieden. De meetlocaties lagen in de natuur, op (iets) grotere afstand van de landbouwpercelen. Een relatief kleiner deel van de pesticidevondsten was afkomstig uit de landbouw, een relatief groter deel kwam uit andere bronnen. Volgens het RIVM was er geen verband tussen de gevonden stoffen en de afstand tot de landbouw. Opvallend is dat NGO's in volgende studies hun best doen om zoveel mogelijk pesticiden uit de land- en tuinbouw te vinden. Stoffen uit andere bronnen worden nauwelijks

nog gevonden (2024 De Peel en 2025 Vlinderstichting) en in De Peel werd ervoor gekozen relatief dicht op de grens tussen landbouw en natuur te bemonsteren. Daar vind je meer. De Vlinderstichting heeft niet bekend gemaakt op welke locaties er is bemonsterd. De onderzoeksuitkomsten zijn samengevat in de tabel. De verschillen tussen de studies zijn te groot om daar conclusies uit te kunnen trekken. In het volgende artikel staan studies waarbij gekeken is naar pesticiden bij de mens. ■

Absolute vondsten van pesticiden in vier NGO-onderzoeken in natuur en particuliere tuinen, inclusief het aandeel vanuit de landbouw.

Onderzoek	Gemiddelde afstand tot landbouwpercelen (mediaan)	Onderzoekers	Totaal-concentratie pesticide (in microgram/kg monstermateriaal)	Aandeel toegelaten middelen land- en tuinbouw
Vegetatie Drentse natuurgebieden (2020)	900 meter	Meten = Weten, Natuurmonumenten, Buijs Agro-Services, Mantingh Environment and Pesticides	59	12%
Particuliere tuinen naast landbouwpercelen (2022)	18 meter	Meten = Weten, Buijs Agro-Services, Mantingh Environment and Pesticides	121	26%
Eikenblad N2000-gebieden De Peel (2024)	73 meter	Werkgroep Behoud de Peel; Buijs Agro-Services	112 excl uitschieter 265 incl uitschieter	97%
Vegetatie N2000-gebieden Nederland (2025)	onbekend	Vlinderstichting	9257	96%